

**Сергій Іванович Маслов – основоположник теорії
наукового опису українських стародруків
та рукописних раритетів**

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1992 р. за № 446 затверджено Положення про Державний реєстр національного культурного надбання. Серед окремих пам'яток, які заносяться до Державного реєстру підлягають реєстрації – старовинні рукописи, рідкісні друковані видання [1].

Одним із перших, хто розробив методикау досліджень українських стародруків і рукописних раритетів, був С.І. Маслов.

Сергій Іванович Маслов (1880–1957) – літературознавець, книгознавець і педагог, приват-доцент (з 1914 р.), професор (з 1935 р.) Київського університету, член-кореспондент АН України (з 1939 р.), доктор філологічних наук (з 1943 р.). У 1921–1927 роках – член Комітету з охорони пам'яток старовини і мистецтва. З 1923 р. він співпрацював із часописом “Бібліологічні вісті”, що видавався Українським науковим інститутом книгознавства (далі – УНІК). Відтоді починається його робота й у самому УНІК – спочатку як позаштатного працівника, голови комісії історії книги на громадських засадах, а в 1926–1935 роках – як голови секції історії книги в штаті інституту.

Коли при Академії наук був створений “Комітет для опису стародруків”(серпень, 1924 р.), його обирають головою, а з відновленням роботи у відділі стародруків Всеукраїнської бібліотеки України (далі – ВБУ) (нині – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського НАН України), запрошують на посаду завідувача цього відділу (травень 1926 р.). Цього ж року С.І. Маслова обрали членом “Русского библиографического общества” при Московському університеті. В 1935 р., після присудження звання професора, він продовжує викладати філологічні дисципліни в Київському державному університеті. До кінця 1935 р. працює в УНІК, одночасно до 1937 р. – у відділі стародруків ВБУ. З 1939 р., не полишаючи роботи в Київському державному університеті, співпрацює з Інститутом літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР, завідуючи відділом давньої української літератури (в 1939–1950 роках). Після повернення з евакуації разом із АН УРСР, він відновлює наукову роботу в Київському державному університеті та Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка.

У 1950 р. через хворобу очей С.І. Маслов змушений був вийти на пенсію. Проте, він не поривав наукової роботи і залишив у спадок 5 томів творів, на жаль, й досі ненадрукованих.

С.І. Маслова не стало 11 січня 1957 р. Але світла пам'ять про талановитого науковця, педагога не раз нагадує нам, нащадкам, про необхідність звертатися до витоків, з яких починалася українська література. А він один із її першовідкривачів, що поставив історію давньої української літератури на твердий науковий фундамент і розкрив закладені в ній величезні пласти високої національної культури.

Ім'я С.І. Маслова традиційно пов'язують з плеядою славних дослідників старовини. Він – автор численних праць, присвячених давнім слов'янським літературам, рукописній спадщині, історії українського книгодрукування, археографії, палеографії, етнографії, бібліографії. У своїх дослідженнях учений неодноразово звертався до літера-

турної перлини Київської Русі – “Слова о полку Ігоревім”. Він не лише дав загальну характеристику твору – йому належить вступна стаття, численні філологічні та бібліографічні коментарі до фототипічного видання 1800 р. “Слова”. Він підготував також до друку українські переклади та переспіви “Слова” зі своїми коментарями [2].

В. Кречотень, відповідальний редактор того видання, стверджував: “Сергій Іванович Маслов мав нахил перш за все до опанування історико-літературної цілини, до підготовки філологічного ґрунту для подальших історико-літературних досліджень, цілком поділяючи думку свого вчителя відносно необхідності для філолога самовіддано працювати “на чорному дворі науки”, перш ніж приступити до спорудження узагальнюючих конструкцій”[3].

С.І. Маслов розробив методика досліджень українських стародруків і рукописних раритетів. В історико-літературному збірнику, присвяченому В.І. Срезневському, він писав: “методи, якими користується наша бібліографія церковнослов’янських книг, повинні бути доповнені вимогою – описуючи те чи інше видання, залучати, по можливості, всі його примірники, які збереглися до нашого часу. Лише детальне дослідження кожного примірника, порівняння цих примірників між собою дає нам дійсне уявлення про видання, про одноманітність набору, про єдність тексту в окремих його примірниках, про автентичність тих умов виходу, які позначені на його заголовному аркуші” [4].

Один із перших істориків книги, С.І. Маслов від дослідження окремих видань прагнув до узагальнення, створення цілісного уявлення про українську стародруковану книгу XVI–XVIII ст., ставши одним із теоретиків, практиків й організаторів роботи зі створення українського бібліографічного репертуару цих книг, основоположником моделі наукового опису стародруків.

Ураховуючи досвід складання каталогів та описів стародруків кириличних видань В.С. Сопікова (1765–1818) [5], П.М. Строева (1796–1876) [6], І.П. Каратаєва (1717–1886) [7], І.П. Сахарова (1807–1863) [8], В.М. Ундольського (1815–1864) [9], Я. Головацького (1814–1888) [10], І.С. Свенціцького (1876–1956) [11], Ф.І. Тітова (1864–1935) [12] й інших, у 1919 р. Історико-філологічний відділ УАН здійснив спробу визначити наукові й практичні правила опису стародруків. Передбачалося вести детальний опис книг із елементами аналізу складових частин тексту: присвят, віршів, передмов, звернень, художнього оформлення, пізніших рукописних приміток, надписів тощо.

Того ж року в Києві в структурі Української Академії наук була створена Археографічна комісія – наукову установу для публікації документів з історії держави. У 1921 р. до неї влилася Тимчасова комісія для розгляду давніх актів. 28 серпня 1924 р. Археографічною комісією був організований Комітет для опису видань, надрукованих на території України в XVI–XVIII ст. 30 серпня 1921 р. він розпочав свою роботу. До складу комітету ввійшли київські вчені В. Барвінок, А. Криловський, С. Маслов, П. Попов, В. Щербина, а також М. Гудзій (Москва) та акад. В. Перетц (Петроград, згодом – Ленінград). Пізніше комітет кооптував до свого складу Ф. Самоненка. Головою комітету був обраний С. Маслова, секретарем – В. Барвінок. Ця інституція, насамперед, поставив за мету провести реєстрацію всіх книг, виданих в Україні протягом XVI–XVIII ст., які знаходяться в київських книгосховищах, а також, за можливістю, в книгозбірнях інших міст.

Загальна хиба друкованих і рукописних каталогів, писав С. Маслов, “полягає в тому, що стародруків не відокремлено в них із загальної маси книжкового майна, і перераховуються вони поруч з виданнями XIX та XX в. Через це тепер важко уявити собі розміри того величезного резервуару стародруків, що ним володіє ВБУ. Будь-що-будь, не зробимо великої

помилки, коли скажемо, що кількість старовинних видань у “Відділі стародруків” та філіях дорівнює сотням тисяч томів видань західноєвропейських та слов’янських” [13].

Після виявлення стародруків, що збереглися в київських та інших бібліотеках, Комітет мав приступити до наукового опису окремих видань. Уже 1925 р. С. Маслов підготував спеціальну інструкцію для складання наукового опису стародруків. Її спочатку було опубліковано в “Бібліологічних вістях” [14], а потім допрацьовано й доповнено [15].

Подібна робота була на часі, оскільки ніхто й ніколи до того не розробляв наукового опису кириличної книги. Створювалися реєстри, каталоги таких видань, але жоден книгознавець не аналізував фактичного стану кожного конкретного примірника стародрукованої книги.

Інструкція С. Маслова була високо оцінена науковою громадськістю. Зокрема, академік В. Перетц, автор праць з джерелознавства, методології та методики літератури, бібліографії, зазначав: “Методи, якими користується наша бібліографія церковно-слов’янських книг, повинні бути поповнені вимогою – описуючи те або інше видання, притягати, по можливості, всі примірники його, що збереглися до наших часів. Лише докладне дослідження кожного примірника, порівняння цих примірників між себе дасть нам дійсне уявлення про видання, про одноманітність у складанні, про єдність тексту в окремих його представниках, про автентичність тих умов виходу, які позначено на його заголовному аркуші. Така основна вимога опису стародруків, яку висував уперше в нас С. Маслов. Її повинні прийняти бібліографи до виконання. Це формулювання завдань та способів опису є цінним набутком для науки” [16].

Над удосконаленням моделі наукового опису стародруків С. Маслов працював протягом усього життя. Особливу увагу він надавав аналізу дублетності раритетів. За однакових, “елементарних ознак (зміст, заголовний аркуш, формат та розмір видання), різні примірники тієї чи іншої старої книги мають іноді таку кількість варіантів, що методика визначення дублетів у ділянці стародруків аж ніяк не може обмежитися лише порівнянням зазначених вище ознак. Причини виникнення варіантів серед видань XV–XVIII ст. в окремих випадках, природно, різні; їх не можна охопити якою-небудь однією формулою. Можна встановити лише певні їх типи” [17].

Причина дублетності стародруків, особливо українського та білоруського походження, доводить С. Маслов, це дуже часто неоднаковий склад статей у частині, що йде перед основним текстом; різниця в гравюрах, в орнаментальних частинах – заставках, кінцівках, ініціалах тощо. Особливу увагу звертає вчений на характер друку.

Під тотожними, на перший погляд, заголовними аркушами іноді зустрічаємо примірники з різним од початку до кінця набором, з різним навіть шрифтом та орнаментом [18]

Папір, шрифт і набір мають бути однаковими у книгах одного видання. Під час роботи над стародруками детальне дослідження іноді виявляє неоднаковий склад видання в різних примірниках. І часто нелегко буває з’ясувати, чи різниця ця входила, так би мовити, в план видавця, чи вона становить дефект, що виник пізніше в залежності від тих чи інших обставин [19].

Рекомендації С. Маслова щодо опису стародруків і до сьогодні не застаріли, їх втілення знаходимо в сучасних працях з бібліографії стародавньої книги: каталогах, путівниках й інших інформаційних виданнях, підготовлених ученими Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Російської Державної бібліотеки та інших науково-дослідних закладів.

Джерела та література

1. Пам'яткознавство: права охорона культурних надбань: зб. док. / Упоряд.: Л.В. Прибега (кер. проекту) та ін. – К.: Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2009. – С. 90–91.
2. “Слово о полку Игореве” в українських художніх перекладах і переспівах / До вид. підгот. І.С. Маслов. – К., 1953. – 248 с.
3. *Крекотень В.И.* Сергей Иванович Маслов // Маслов С.И. Кирилл Транквилион Ставровецкий. – К., 1984. – С. 6.
4. *Маслов С.И.* Из наблюдений над старопечатными церковнославянскими изданиями // Историко-литературный сборник. Посвящается Всеволоду Ивановичу Срезневскому: 1891–1916. – Л., 1924. – С. 165.
5. *Соликов В.С.* Опыт российской библиографии, или полный словарь сочинений и переводов, напечатанных на славенском и российском языках от начала заведения типографий до 1813 года: Ч.1–5. – СПб.: тип. Имп. театра, 1813–1821.
6. *Строев П.М.* Обстоятельное описание старопечатных книг славянских и российских, хранящихся в библиотеке ... графа Федора Андреевича Толстова. – М.: тип. С. Селивановского, 1829. – 593 с; *Він же.* Описание старопечатных книг славянских, находящихся в библиотеке Московского первой гильдии купца и общества истории и древностей российских благотворителя Ивана Никитича Царского. – М.: тип. С. Селивановского, 1836. – 455 с;
7. *Каратаев И.* Описание славянорусских книг, напечатанных кирилловскими буквами – Т.1: с 1491 по 1652. – СПб.: тип. Имп. АН, 1883. – 544 с.; *Він же.* Описание славянорусских книг, напечатанных кирилловскими буквами: 1491–1730. Вып. 1. – СПб.: тип. В.С. Балашева. – 308 с; *Він же.* Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами: 1491–1730. – СПб.: тип. Имп. АН, 1861. – 228 с.
8. *Сахаров И.* Обзорение славянорусской библиографии: Т.1. Кн.2. – СПб.: тип. Имп. АН, 1849. – 184 с.
9. *Ундольский В.* Каталог славяно-русских книг церковной печати библиотек А.И. Кастерина. – [М., 1848]. – 141 с;
10. *Головацкий Я.* Дополнения к очерку славяно-русской библиографии В.М. Ундольского, содержащие книги и статьи, пропущенные в первом выпуске хронологического указателя славяно-русских книг церковной печати с 1491 по 1864 г. – СПб.: тип. Имп. АН, 1874. – 96 с.
11. *Свенцицкий И.* Каталог книг церковно-славянской печати. – Жовква, 1908. – 214 с.
12. *Титов Ф.В.* Очерки по истории русского книгописания и книгопечатания: Вып.1: Русское книгописание XI–XVIII вв. – К., [б. р.]. – 40 с.
13. *Маслов С.І.* Визначення дублетів в ділянці стародруків. – К., 1936. – С.2.
14. *Маслов С.І.* Комітет для опису видань, що вийшли на території України в XVI–XVIII вв. // *Бібліологічні вісті.* – 1925. – №1/2. – С. 36–39.
15. *Маслов С.І.* Спроба інструкції та план роботи над складанням українського бібліографічного репертуару XVI–XVIII ст. // *Український бібліограф.* – К., 1928. – Вып. I: Методол. зб. – С.61–86.
16. *Перетц В.* Нарис наукової діяльності проф. С.І. Маслова // *Сергій Маслов: 1902–1927.* – К., 1927. – С. 23.
17. *Маслов С.І.* Визначення дублетів... – С.2.
18. Там само. – С.6–7.
19. Там само. – С.9.

№ 1. – 1925. – м. Київ. – Інструкція, складена С.І. Масловим, для роботи Комітету з опису видань, надрукованих на території України в XVI–XVIII ст., Археографічної комісії ВУАН

Інструкція для работ Комитета Археографической Комиссии ВУАН по описанию изданий, вышедших на территории Украины в XVI–XVIII вв.

1. Описанию подлежат все книги, независимые от языка и шрифта, напечатанные на этнографической территории Украины в XVI–XVIII ст (до 1800 г.).
2. Подготовительные к описанию работы ведутся с таким расчетом, чтобы при издании Описания расположить материал по областям: Галиция и Угорская Русь, Волынь, Киевщина, Черниговщина и пр. Внутри этих областных рамок материал располагается по отдельным типо-

графиям, а в пределах той или иной типографии – хронологический. Каждому из намеченных территориальных отделов должен предшествовать очерк, посвященный истории книгопечатного дела в данной области, также общему обзору изданий с точки зрения типографской техники и гравированного искусства.

3. Описание той или иной группы старопечатных изданий ведется в связи с ознакомлением с соответствующей литературой по истории книгопечатания, с существующими общими и частными библиографическими справочниками и научно составленными каталогами библиотек.

4. Описание производится исключительно по подлинным экземплярам, после тщательного их изучения. При изучении определенного издания необходимо исследовать по возможности все доступные экземпляры его и отличить их друг с другом для установления нередко встречающихся в старых изданиях вариантов и для обнаружения типографских подделок.

Примечание: Издания, недоступные для описывания *de visu*, или исчезнувшие, описываются на основании наиболее авторитетных о них известий.

5. Каждое отдельное издание описывается по сл. схеме:

а). Титул или заглавие издания, воспроизведенное полностью шрифтом оригинала, с соблюдением строчных и прописных букв, титл, знаков препинания и с указанием при помощи вертикальных линий концов строк.

Примечание: При отсутствии в издании особого титульного листа название дается на основании содержания книги и набирается современным нам шрифтом. – В словах, напечатанных сплошь прописными буквами, прописной оставляется только первая буква. – Стереотипные титулы в изданиях XVIII в., ст[арые] наз[вания] “словословиями”, приводятся с пропуском неизменно повторяющихся слов; полный формуляр заглавия дается только при описании первой книги, снабженной этим формуляром.

б). Формат книги в долях листа. Число листов, страниц или столбцов, нумерованных и не нумерованных, с указанием места колон-цифры и ошибок в нумерации.

в). Число тетрадей в количестве листов в них: способ обозначения тетрадей.

г). Особенности набора: набор в один или в два столбца. Колон-титул. Переносы.

д). Характер шрифта (церк[овно]-славянский, гражданский, латино-польский: готический или роменский, греческий, еврейский и пр.). Размер (высота) шрифта в миллиметрах. Число строк на первой странице, сплошь запятой типичным для данного издания шрифтом. Площадь набора в сантиметрах.

Примечание: При исчислении площади набора и числа строк колон-титул и переносы во внимание не принимаются.

1). Художественная отделка книги: рамки или линейки на загл. Листе и на отдельных страницах, заставки, вязь, начальные буквы, концовки. Гравюры с указанием места их нахождения в книге, сюжета: с приведением подписей гравера, дат и др. помет. Наличие или отсутствие киновари.

2). Водяные знаки бумаги, со ссылками на альбомы К. Троминина, Н.В. Лихачева, Riekasinskiego, И.М. Каманина и др.

3). При отсутствии в издании так наз. посвящений (герб, окруженный инициалами; эпиграмма на герб; посвятительное послание от автора или издателя);

Примечание: При посвящении разных экземпляров издания различным лицам необходимо отмечать, кому именно адресованы посвящения.

4). Наличие предисловия к читателю, оглавления, списка опечаток, послесловия автора, издателя или типографов и т. наз. выходной летописи, с обозначением листов или страниц, на которых названные статьи помещены, и с выписками, содержащими указания на историю издания; лиц, изданию содействовавших, и типографов, принимавших участие в печатании.

5). При разнородном составе книги приводятся заглавия отдельных статей с указанием листов, на которых они напечатаны.

6). Ссылки на важнейшие библиографические описания данной книги и на изданные снимки с отдельных ее страниц или отметка о том, что, издание в библиографии неизвестно.

Примечание: При ссылках необходимо иметь ввиду гл. обр. следующие описания и альбомы снимков:

- 1). Оглавление книг, кто их сложил //Чтения в “Обществе Истории и Древностей Российских”. 1846 г., № 3.
- 2). В. Сопиков. Опыт российской библиографии. Чч. 1 – V. – СПб., 1813–31 (или новое издание В.Н. Рогожина. – Чч. 1 – V.. – СПб., 1904–1906).
- 3). L. Lelevel. Bibliograficznych ksiag dwoje. Tt. I–II. – Wilno, 1823–1826.
- 4). A. Jocher. Obraz Bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce, od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 wla, eznie , Tt. I – III. – Wilno, 1840–1857.
- 5). И. Сахаров. Обзорение славяно-русской библиографии. – Т. 1. – Кн. 2. – СПб., 1849.
- 6). М. Максимович. Книжная старина южнорусская // Временник Императорского Общества истории и древностей росс.” – 1849. – Кн. 1 и 3 и “Киевлянин”. – 1830. – Кн. 3. См. также “Собрание сочинений М.А. Максимовича”. – Т. III. – 1880. - С. 661–716.
- 7). И. Каратаев. Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами. 1491–1730. – СПб., 1861.
- 8). Его же. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. 1491–1730. – Вып. 1. – СПб., 1878.
- 9). Его же. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – Т.1. – С 1491 по 1652. – СПб., 1883.
- 10). П. Пекарский. Наука и литература в России при Петре Великом. – Т. II. – СПб., 1862.
- 11). В. Ундольский. Очерк славяно-русской библиографии. – М., 1871 с дополнениями и поправками Я. Головацкого: “Дополнение к Очерку Ундольского”. – СПб., 1874 (“Сборник Отделения русск. яз. и словесности”. – Т. XI; С. Голубева: “Библиографическія замечания о некоторых старопечатных церк.-слав. книгах преимущественно конца XVI и XVII столетий”. – К., 1876 (“Труды Киевск. Дух. Академии”. – 1876. – № 1 и 2; З. Калужняцкого: “К библиографии церк.-слав. печатных изданий в России». – СПб., 1886 (“Сборник Отделения русск. яз. и словесности”. – Т. XLII) и “Еще несколько изданий”. – СПб., 1880 (ibidem. – Т, XL VI).
- 12). Н.В. Губерти. Материалы для русской библиографии. Хронологическое обозрение редких и замечательных русских книг XVIII ст., напечатанных в России гражданским шрифтом. 1725–1800. – Вып. I–III. – М., 1878–1891.
- 13). K. Estreicner. Bibliografia polska. – Tt. VIII–IX. – Krakow, 1882–1883 ; XII–XXVI. – Krakow, 1891–1915.
- 14). И.А. Бычков. Заметки о некоторых церковно-славянских старопечатных книгах. – СПб., 1888. (Из “Отчета Имп. Публичной Библиотеки” за 1886 г.).
- 15). Th. Wierzbowski. Bibliografia polonies XV. as. XVI s.s. ... Tt. I–III. – Varsoviae. 1889–1894.
- 16). Юрий Битовт. Редкие русские книги и летучие издания XVIII в. – М., 1905.
- 17). В. Семенников. Библиографический список книг, напечатанных в провинции со времени возникновения гражданских типографий по 1807 год. – “Русский Библиофил”. – 1912. – № 2 и 3.
- 18). Библиотека А.В. Петрова. Собрание книг, изданных в царствование Петра Великого. – Изд. 2-е. – СПб., 1913.
- 19). В.И. Срезневский и А.Л. Бем. Издания церковной печати времени имп. Елизаветы Петровны: 1741–1761. – Петроград, 1914.
- 20). Ф.И. Титов. Типография Киево-Печерской Лавры. – Т.1. Приложения. – К., 1918 (также под заглавием: Проф. Хв. Тітов. Матеріяли для історії книжної справи на Україні в XVI–XVIII вв. – К., 1924).

Сборники снимков:

- 1). И. Сахаров. Образцы славяно-русского книгопечатания. С 1491 года.
- 2). В.Е. Румянцев. Сборник памятников, относящихся до книгопечатания в России – Вып. 1. – М., 1872.

- 3). С.А. Пташицкий и А.И. Соболевский. Сборник снимков с славяно-русских старопечатных изданий. – Тт. I–II. – СПб., 1895.
- 4). Ф.И. Титов. Типография Киево-Печерской Лавры. – Т. 1. – К., 1916 (1918).
- 5). Іл. Свенціцький. Початки книгопечатання на землях України. – Жовква, 1924.

(Указание на местонахождение книги в киевских библиотеках (значок, число экземпляров, степень сохранности, характерные записи) и в иногородних книгохранилищах со ссылками на соответствующие каталоги). (Отчеты Росс[ийской] Публичной Библиотеки, Академии Наук, Румянцевского Музея, каталоги П.М. Строева, А. Родосского, А.И. Милвидова, И. Свенцицкого и др.).

6. Описание сопровождается снимком с заглавного листа каждой отдельной книги. При невозможности выполнить это требование можно ограничиться репродукцией характерных страниц наиболее редких изданий.
7. В общем, лица, принимающие участие в работе, должны иметь в виду, что Описание в законченном виде ставит целью дать точный, критически проверенный материал для изучения как общей истории культурной жизни на Украине, так и для истории литературы, искусства и типографского дела.

Інститут рукопису
Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського,
ф. X, № 8265.

Reva L.G. Sergiy Ivanovich Maslov – основоположник теорії наукового опису українських стародруків та рукописних раритетів

У статті йдеться про роль відомого українського вченого С.І. Маслова у збереженні раритетів національного культурного надбання. Він є фундатором опису пам'яток старовини. Йому належить спеціальна інструкція для складання наукового опису стародруків (1925), оскільки ніхто й ніколи до того не розробляв правил наукового опису кирилическої книги.

Ключові слова: стародруки, рукописи, бібліографічний опис, пам'ятки.

Reva L.G. Sergey Ivanovich Maslov – основоположник теорії наукового описання українських старопечатных изданий и рукописных раритетов

В статье идет речь о роли известного украинского ученого С.И. Маслова в сохранности раритетов национального культурного наследия. Он является фундатором описания памятников древности. Ему принадлежит специальная инструкция для разработки научного описания старопечатных книг (1925), поскольку никто и никогда до этого не разрабатывал правил научного описания кириллической книги.

Ключевые слова: старопечатные книги, рукописи, библиографическое описание, памятники.

Reva L.G. Sergiy Maslov is a founder of theory of scientific description of Ukrainian old-printed books and rarities' handwritten

In article the autor tells about Sergiy Maslov – a famous Ukrainian scientific of the conservation rarity of the national inheritance. He is founder of the description memorial of antiquity. The special instruction to compose of scientific description of Kyryllic book (1925) belongs to him, because anybody and never for this time not to grub up the rools of the scientific description of Kyryllic book.

Key words: memorial of antiquity, manuscript, bibliography description, memorials.